

ΑΡΜΕΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΑΙ ΟΙ ΛΥΚΟΙ ΟΥΡΛΙΑΖΑΝ...

ΤΟΥ ΑΜΠΕΤΙΣ ΑΓΑΡΟΝΙΑΝ

βαθύ ζα' άτελείωτο.

- Κοιμήσου, έγω θα φυλάω, τού είπα.
- Νόστιμος είσαι! άποκρίθηκε με αγάπη γρή, δέ με κατάλαβε. Για τού βαθύ, τόν μαζού ύπνο μιλώ, τόν αιώνο ύπνο.
- Τί έπαθες ;...
- Κοιράστηκα, πολύ κοιράστηκα.
- "Υστερ' από τη φυλάξη, στην ελευθερία ;
- Να, ύστερ' από τη φυλάξη, στην ελευθερία.... Ξέρεις με τί τρόπο έδραστεινται ;
- Ξέρω πώς έδραστεινται ζα' αυτό μου είνε άσχετό, τά άλλα δέν είνε σπουδαία.

— Άκριθός αυτό τά άλλα είνε σπουδαία, άποικιά φίλε. Σπουδαία και φοβερά. Γιατί, φίλε μου, έπάχαι ελευθερία πού στενή ζα' από τη φυλάξη. Άκουσε, θα σοφ διηγηθώ δσα μου ανέβησαν και μου λέξ ύστερα την αβάντην, την ειλαικήν σου γνώμη. Δέν είμαι τάχα κακούργος ;

Οί λύκοι ουρλιαζαν και πάλι.

— Άκούξ τά θηρία ; Τού τραγουδι τους είνε πάντα τού ίδιου : «Στενός ό κόσμος, στενός, στενός...». 'Η μητέρα μου λοιπόν σε κακή ώρα μ' έπιασε στην καλιά και στην ζωνία μου έπαινω βάφανε πάντα ή κατώρα.

— Σήμερα είσαι παράξενος, τού είπα.

— Άκουσε και μη με διακόπτης. 'Ηξερα πάντα τά πώς ό κόσμος είνε στενός και γεμάτος άμιατα και έδαφνα, πώς παντού βασιλεύει ό πόνος και μου φανόταν πώς αυτός ό κόσμος δ' άνατιναχθή και μέρα στον άέρα, θα διασκορπιστή. Θα γινή στάχτη ζα' από αυτή τη στάχτη θα γεννηθή νέος κόσμος με λιγώτερα βάσανα και με περισσότερη χαρά. 'Ετσι σεφτερόμια και έτσι άνειρωαλιόσα.

Τά άνειρωαλιόματά μου!... Μέσα σ' αυτά ξεχωριστή θεοί είχαν ύλοι ή καταβασανισμένοι από τού βαθύ φορτίο της ζωής, εκείνοι πού σέβοναν τη ζωή τους με άναστεναγμούς και όνιτε μονάχα για να είνε ή βύσας της εντιχίας τών άλλων, τών π'ό δινάτων. Καί ήμωνα περήφανος για τού άνειρωαλιόματά μου, περήφανος και τολμηρός. Μου φανόταν πώς άγκάλιαξα την ήψηλο, πώς ή σκέψις μου ήταν σφαιρά και κάτω από τού χιτημάτά τους θα γροερίζονταν εκείνο τού στήριγμα, πού έπάνω του κρέονεται τού τερατόδες οικοδομία τού άμιατος και τόν διακρίνον... Με συνέλαβαν γα δεύτερη φορά, σε καρό πού ή περιτάσεις ήταν πολύ άσχημες. Τού στρατοδικείο ζα' ή κρημάλα σάν ματομένος κρημάτης μ' έπαιναν. Άλλά μέσα μου έλεγα πώς ή ώραότης κάθε άγώνος βρισκεται στη νιχη. "Ας δόσαν σ' όποιον θέλουν τόν φροστέφανο τού μαυρόφου, έγω όμως πρώτοι να δραστεινσω από τη φυλάξη, να δραστεινσω με κάθε τρόπο ζα' άν άκούω κληάδες θόλοι πού δινεται και πού σκοτεινιό είνε έπάνω από τού κεφάλι μου. 'Ετσι έλεγα... Κι' ύπνος δέν μ' έπαρναν. Στη φυλάξη ήταν ήρωγία, Κάπου—κάπου άντιχρόνον ή άλισσοίδες νέος γέρον φιλαιακισμένο με γένεια άγρια, με με άγάθι φροισγονμία, πού καθόταν διαφωτός βυθισμένος σε σκέψις. 'Ηταν ληστής, όπως μάγαν είπει, και θα διφούσε σίγουρα την ελευθερία... Τού καταρμένο σκουρισμένο μέταλλο γαγνήξ ή πάνω στο θύμα του και ροζαίνιζε τά χέρια του. 'Ο φροφός στρατιώτης στο διάδρομο σταματούσε για μιά στιγμή, άρωμαζαόταν και ξανάριζε να πεπατή με κανονικά βαρεά βήματα μπρός και πίσω, στην ίδια πάντα γαμμή. Μέσα στο κεφάλι μου ήταν ένα γάος, δέν ήμουν σε κατάστασι να λάβω καμιά δριστική απόφασι για τη σωτηρία μου ζα'

Και άλλους έδημοσιούσαμε 'Αρμενικά διηγήματα, τά όποια διασάστηκαν πούλό κι' έκαμαν έξαιρητική έντύποσι. Σήμερα σας δίνουμε πάλι ένα από τού άριστοουργήματα τού 'Αρμενίου συγγραφέως 'Αμπετίς 'Αγαρονιάν. Είμεθα βέβαιοι πώς θα σας γοητεύση.

Μιά νύχτα, προχωρημένον φινδιόφωνον, είμαστε στο δάσος. Σάν ξεθοριασμένα όνειρωαλιόματα αμωμένης καρδιάς, σιγά-σιγά Ξέφυγναν από τά δέντρα τά μαρμαίνα φύλλα ζα' έφεγαν μέσα στο σκοτάδι, άπάνω στα κεφάλια μας.

'Ατελειασμένοι θάνατοι όνειρωαλιόματων...

Τού φινδιόφωνο ήταν σκεθρωτό και κλαγκάρικο.

Αυτό θηρούσε μέσα στο σκοτάδι της νύχτας, αυτό κοινούσε τού φύλλα τών δέντρων, αυτό φηδύριζε μέσα στα Ξερά κλαδιά, αυτό άνάγκιζε τ' άποκαμωμένα έντομα να πέφτουν να πέθάνουν σε κάποιο κοφρομα ή σε καμιά σχιμαδά άρωσστημένον δέντρον.

Και οι λύκοι ουρλιαζαν....

Τού ουρλιαμά τους πότε άπειλητικό, πότε φιλητικό σά θήριος άδιναιτασιμένης λίσσας, αλιονόταν άπάνω από τά κομωμένα δέντρα.

Και ή νύχτα, συγκρατώντας την άναστητή της με τρέμο, έδινε λέξ προσοχή στη νεαυική σιωπή π' αλιώνονταν γήφου....

'Η φωτιά έκαψε τρίζοντας, ζα' ή γλώσσα της έρωμε και μόλις φωτίζε τους κομωούς τών πού κοντινών δέντρων.

Κοντά στη φωτιά, τυλιγμένος στην πλατεία καπότα του, με μόνο τού πρόσωτο ξεσκαπο, κομωόταν ήσυχια ένας άπ' τους συντροφούς μου, ώμοιοςος άνδρας.

'Ο άλλος σύντροφός μου, ένας ξεραγμανος, γεμάτος νεύρα νέος, καθόταν άντιχρον μου και αδιάκαπα έρωριζε κλαδιά στη φωτιά. Δέν ήταν πούδς καρούς πού είχε δραστεινσω από τη φυλάξη και ξαναρωχισαμε την τρελλή, γεμάτη περιπέτειες ζωή μας σία άσση, στα βοινά, στις κλειστούρες, πάντα ελεύθεροί και πάντα καταδιωγμένοι.

Κρατώντας τά γονάτα του, κινάτζε τη φωτιά μ' ένα θλιμμένο, μελαγχολικό βλέμμα, λέξ και διάβαζε πάνω στη γλώσσα της φλόγας. Παρωκολομπούσε τις κινήσεις της ζα' όταν ή σκέψις, τρίζοντας, γίνονταν στάχτη, έπαιρνε άλλες, τις έρωριζε στη φωτιά, άγκάλιαζε πάλι τά γονάτα του και ξανακώφονε στη φωτιά τού βαθύ βλέμμα του.

Σοπαίνανε.

Οί λύκοι ουρλιασαν πάλι σιφτά, φοβερά. Δέν τούξ ενταγαστόδες ή φωτιά και θημωμένοι μας σφιγογούριζαν, όλοένα ξινώνοντας.

— Άκούξ! μου είπε ό σύντροφός μου.

— Φοβόνητα τη φωτιά, τού άποκρίθηκα.

— "Οχι, είνε στενός ό κόσμος και γι' αυτά άκόμα τά θηρία. Καταρμωμένος κόσμος!...

Κατάλαβα πώς έπίεξε την ψυχή του κάποια μεγάλη και τρομερή θλίψις. Τού πρόσωπο τού ήταν γλωμώ και ή λάμψις της φλόγας τού έδινε έντομους φαντάσματος.

— Ξέρεις, κοιράστηκα, έξακολούθησε πάρα πολύ κοιράστηκα και θα ήθελα να κοιμηθώ έναν ύπνο

Καθόταν διαρκώς βυθισμένος σε σκέψις...

όχιση μηχανικός να μετρώ τα βήματα του φρονιού «Ένα, δύο, τρία... δέκα, δώδεκα...». Ταβάνια ύστερα με τόν έναντο μου. 'Από την πρώτη διά μέρα που φτιάστηκαν τόσες φορές είχα μετρήσει τα βήματα των φρονιού, ώστε ήξερα πως από τη μέρα αυτή του διαδρόμου ως την άλλη ήταν τριάντα βήματα, ήξερα πως ο φρονιός ήταν αναγκασμένος να βηματίζει για ν' αποτύωνη τον όνο και την πλῆξη. 'Όλα αυτά τα ήξερα κι όμως χωρίς να το θέλω, μετρούσα τα βήματα, στον καιρό που άποκαρσίζον τον ζήτημα της ζωής και του θανάτου μου. 'Αναδιπότιζα κατόπι και το φρονιό και τα βήματα του και ξανάρχιζα τις σκέψεις μου που είχα διακοπεί. 'Έλεγα μ' άποφασί : «Πρέπει να δρατετεύσω, πρέπει να δρατετεύσω, ή θωρακίτης κάθε άγώνας βρισκείται μέσα στη γήνη». Κι 'Έξαίνα διακρίθηκα τη μητέρα μου... Φτωχή γρημά μανά! Μέσα στο φοβερό χάος της ζωής, όπου το αγαθό και το κακό, σαν λυσσομένους βάνες αλληλοτροφούνται, έβρεσε και σὺ γάμον με το βαρό φροτίο των γροντζικών σου ημερών. Δεν είνε πολλές μέρες που ήθε να με ίδη. Κατάμαγα ντινική, χαυνοφισμένη από τις σιμφορές, έδοκίμης τα δάχρυα που έπεταν από τα θολωμένα ματια της κι έλεγε :

— Στοιμένη στα γόνατα θά πάω ως το δικαστήριο, θα πείσω μπροστά μου στα στυές δικαστές, θα παραβάλλω με δάχρυα να μη σου πάρουν ένοχη τον ποινωφόρο μου.

— Ναι, γιά, μάννα, έτσι να ζήσης, της έδινα άθροος για να την πορηγοήσω λιγάκι.

— Στα γρηναία μου τί σιμφορές έφρεσε στο κεφάλι μου - Ξεκαλοήθησε σου έλεγα, γρη μου, να λιπαφής τοιάλιχουνο έμνα, την άδυναμία μου και το γρηναία μου και να μην πάς ενάντιο στην έξουσία...

— Μάννα, μείνε ήσυχη - την διαίψα βλέποντας πως χωρίς να το κατάλαβαιν μ' ένοχοποιούσε, Μάννα, είναι άθωος, θα το δής, θα με άθωοσουν.

Με κατάλαβι κι' ανήνοχη κούτιζες γήφω, αποκηλίζοντας τα δάχρυα της.

— Άχ, πού να στραβώθω, ή ανήνητη γρημά! φωναζε, Κι' εγώ δεν ξέρω τί είν' αυτές ή κοιταμάρες που ζεπανίζω. Ναι, θα πείσω απροήματα, θα παραβάλλω, θα κλάψω... Και τί κοκό του έζωνας για να μη σε άθωοσουν; ...

Κακουσία γρημά!

Πίστηκε πως θα την άθωοσουν, πό πείρα δέ θα μείνη άσχημότερη μπροστά στα δάχρυα της. Πως άποσει να κρατηθή, βλέποντας να κλάηη μιά μάννα;

Η φλόγα της φωτιάς είχε λιγότερη και το σκατάδι επίχονος γρηφί μας. 'Ο σίνταφός μου έφριζε χυμώσα έβλα που φόντοσαν άμύσος κι' ή λίζα, τραπαμμενα από τη λίμνη που έφουσαν ή αλόγες, ξανάρχισαν να σφάζιζον πιο παρατεταμένα, πιο άπεία, πιο θρωίονενα...

Κατοπιαν έξεκαλοήθησε τη διηγήσι μου :

— 'Υστερ' από μερικές μέρες θα με λήγανον στην πολιτεία άλυσσομένη για το δικαστήριο. Στόν δρόμο έφρασε με κάθε τρόπο να δρατετεύσω. Μιά πός : Αυτό το ζήτημα έδικασίθη κι' έπείθε τρομερά τις σκέψεις μου κι' έβανε την φοχή μου να τρέψη σαν του πουλιού που πιάστηκε στο δίχτυ.

— Ένα, δύο, τρία... δέκα... άχρησια να μετρώμ ξανά, άρηρημένος, τα βήματα του φρονιού...

— Πάλι... Σά λυσσομένους χιλίους με το γροθί το μέποπο μου και γρήσια από το άλλο πλέρω. Το σιδερένιο κορβιτά μου έφριζε, ή αλωσιδες μου βρόνθονταν κι' ο φρονιός σπάθηκε μπροστά στην πόρτα μου... Περίμενα να φωνάξη με άσπλαγχνη και σταθερή φωνή : «Μην κάνετε σιματά, κοιμηθήτε, αλλοιως...».

Τέτοιο είνε όλα οι φρονιού.

Αύτη όμως τη φορά ο φρονιός δεν είνε τίποτ.

— 'Ισως, σκέφτηκα, είνε ο φίλος μου. 'Ηταν, αλήθεια, ο μόνος που δεν μ' έδραζε και, μοιλονόη την άσπρησ από καθήκον του, διατηρούσε κάποια κάλοσση, προ πάντων σ' έμένα.

— Δεν κοιμάσαι ; με ρώτησε σιγά.

— 'Όχι, τού αποκήθηκα.

— Θά σκόλαρσά, φαίνετα, τη μητέρα σου.

— Ναι, πόσων άποφείη ή καίμημένη!

— Δυστηχημένη γρημά! είνε κι' άρχισα πάλι να βηματίζει : 'Ένα, δύο, τρία... δέκα...δώδεκα!...

Η φίλια μας με το φρονιό αυτό άρχισε με ανέλιπτο τρόπο για μένα. 'Όταν είνε

έφρα ή μητέρα μου να με δή την μπροστά και σιωλωτών έβλεπε τα δάχρυα της. Παρατήρησα πως ήταν σιγανηθή. 'Όταν έφριγε ή μητέρα μου, πλήσιεσ στην πορτούλα μου και μου μίλησε για τη μητέρα του, που στην μακρινή πατρίδα τον πόσων καιρό τον περιμενε.

—'Ο μεγαλύτερος αδερφός μου ήταν έφραδος και τόν πήραν στο στρατό, μου είνε. Τώρα βρισκείται στον πόλεμο που, καθώς φαίνετα, δεν θα τελειώση γρηγορά, ο καταραμένος. Πόσο σκατοήθησαν!... Τι τρομερές είνήσες μάζ έρχονται!... Πως έφραη τί κλωδί να σιμβή ; 'Ο αδερφός μου είνε πανταρμένιος. Φτωχή μητέρα!... Πώς περιονόν δυό γενναίους χωρίς άντρα, χωρίς βοήθη ; Φτώχεια, όστ' ένο στέφμα γής... Έκει όλα είμαστε φτωχοί, κλαμτοχοί!...».

Αύτη ή σιμουλία μας έγινε άσχη της φίλιας μας. 'Υστερ' από αυτό, όταν ήταν της άσπρησας μου έκολενε τις σκέψεις με τόν έξω κόσμο, μου έφραγε νέα άπ' αυτόν και μου έλεγε για τόν πόλεμο. 'Εγώ τού μιλούσα για την σιμφορά της γρηφίς μ'έννος μου, για τη φιλιακή και για τα σίδερα, έκείνος πάλι για την στρατιωτική έμκεσία, για τόν αδερφό του, για την μακρινή οικογενεία του.

— 'Αχ, είνε βαρού ή ζωή, αδερφέ!

Έλεγε στο τέλος, αναστενίζοντας.

— Ναι, βαρεία, άποκαρσίζω εγώ.

— Καλή νύχτα, κοιμήσου.

— Καλή νύχτα, αδερφέ μου.

Έκείνος έβλεπα άσχη να βηματίζει κι' εγώ μετρούσα τα βήματά του, ως που μ' έταμον ο ένοχος.

Ήταν ξανθά, μετρίον άναστήματος παλληγάρι, με το κεφάλι έλαφρά γρημώον άμιστερά, που τού είνε σιμνη, κάποτε ά-ξιοάτιμη έγκρασι, Μιλούσε άργά, σιχεδόν τρονόλιζοντας. Ή κινήσεις του ήταν βαρείες, το πρόσωπό του πάντα σκούλομμένο, σιχεδόν μελαγχολικό. Τόσο που μου άφρασε το έξωτεριό του, τόσο στενό φίλο τόν θεωρούσα, που κάποτε που γανόταν παρξένο να τόν βίσσω φίλακά μου, με τού τοιφεία στο χέρι κι' έταπι να με σκατοή στην παραμαρσέθη άπόπειρα που θά-κίνα για να φύγω. 'Όχι σπανίως έβλεπα τη γλκνιά, αγαθή έγκρασι τόν υπαίτιον του, τού γεμάτο άδωστηρα πρόσωπό του και ρωτούσα τόν ίατό μου : —'Είνε ά-εργε ικανός να γρησίη την ζάννη του τοιφειού του στο στήθος του πρώτον που θά τράνε μπροστά του φιλιάσιμνος άνθρώπων, που δεν τόν γρηφίη, καθώς επίσης δεν έφραη αν είνε άθώος ή ένοχος ;»

Η αντίθεση μεταξύ τού έξωτεριού αυτού του άνθρώπου και τού γεμάτου άμματα ρούλα, που τού είχαν αναθέσει, μου γανόταν τερατόδης και δεν μπορούσε να βγη άπ' το νοί μου.

Κάποτε, όταν μου μιλούσε, εγώ δεν τόν άκούγα, αλλά τόν κούτιζα στα μάτια και πάντα ή ίδια σκέψη σταιγοφριζε στο μυαλό μου : «'Αν θελήσω να δρατετεύσω, θα με παραβολήση ή όχι, θα παραβολήση ή όχι!...».

Πολύ ήθελα να το ξέρω αυτό. Νά τόν ρωτήσω δεν ήταν εύκολο, ή τύχη ήμος μ' έβοήθησε. Μιά νύχτα ή φίλια ή αναπαυώθηκε, άνωστρησε πρόσκαιρα στα άπλα, ο φρονιός στρατιωτής παραβολήσε κάμτσες φορές και τού άπάντησαν από άλλα τμήματα της φίλιας με πολλούς παραβολισμούς. 'Επειτα έγινε θόραθος, όμίλεις, βρισίτες, θρωμώμενα ξεφωνητά, πόρτες χτυπούσαν, άνατεταγμώ, θρήνη και, στο τέλος, κερική ήσυχία.

Την άλλη μέρα πολλούς φιλιάσιμνος και μέσα σ' αυτούς κι' έμένα, μάζ έβιανού από δεσμά. Γιατί, όπος ζηθαα κατόπι, δυό φιλιάσιμνοι είχαν τροπήσει το ταβάνι και δοκίμωσαν να δρατετεύσω, δεν πέτυχαν όμως.

Όταν στην άλλαγή της φρονιάς ήθε ο φίλος μου στρατιωτής και είνε τις άλωσιδες μου, έάνκαμε πολύ λυπημένους.

Τόν ρώτησα γι' αυτούς που θέλησαν να δρατετεύσω :

— Σκατοήθησε κανένας ;

— Ένας μονάχι, ο άλλος είνε βαρεία πληρωμένος, μου άποκήθησε. 'Αλόγιστα, ανόχη καμώματα, αδερφέ, να θελήση να δρατετεύσω από τη φίλιας, ξεκαλοήθησε. Σε φιλιάσιμνος ; Έτσι είνε ο νόμος... Κάθου, περιμενε να σε διακόσω, όχι να το σκάξης... Δεν είνε έτσι ; Γιατί άλλωθς θα σε παραβολήσεν και θα δώσουν άμωθή σ' έκεινον που θά σε σκατοήση. Το καθήκον, αδερφέ, τού καθήκον του στρατιωτή είνε και τόν πατέρα του άνωμα ήν βορηή μπροστά του να μην τόν λυπηθή!...

— 'Όλ' αυτά τα έλεγε έρεθησένος, σιχεδόν θρωμώμενος. Φαροόσεσ πως λιπόταν που δεν παραβολήσε κι' αυτούς.

(Το τέλος στο προσεχές)

Καταραμένη πόλεμ!...

